

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enarrationes Novae D. Martini Lutheri in Ionam Prophetam

Jonas, Justus

Haganoæ

Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36521

iuncus &c. Hoc totum scriptum est ad consolationem nostram, ad confirmandam fidem, ut discamus credere Deo, qui adeo potenter in manu & potestate habet uitam & mortem, ut quasi ludens alterum pro altero dare possit, alterum commutare cum altero, ut uult, & quando, et ubi uult. Nobis autem uidentur hæc inaudita, stupenda, impossibilia; ideo discamus credere Verbo, quod ubiq; nobis inculcat hanc Dei mirabilem potentiam.

CAP. III

Et factum est uerbum Domini ad Ionam secundo, dicens, Surge & uade in Niniuen ciuitatē mag.

Hoc ideo scriptum est, ut discamus nihil esse nobis faciendū sine uerbo et mandato Dei. Prima iustio, et primū mandatum erat iam irritum, per inobedientiam Ionæ. Ideo nisi Deus de nouo uocasset Ionam, nescisset Ionas an deberet predicare Niniuitis. Et forsā accidisset ei hoc quod Israelitis, Nume. 14. Qui cum iubente Domino nō pugnare uellent, postea cum sua sponte pugnarunt, deuicti

deuicti sunt & caesi. Adeo est uanum & impium
 quicquid homines sua sponte pro arbitrio sine man-
 dato & uerbo Dei incipiunt. Vltra hoc in secunda
 hac uocatione Ionæ clare adijcitur, quid ex manda-
 to Dei prædicare debeat, ut sic ministerium, simul
 & doctrina habeant iussum Dei. Nam tunc uere pro-
 phetica uocatio est, & affert fructum: aliás hi qui
 currunt sine mandato Dei, aut aliud docent quam
 Verbum Dei, hi tantum perniciem afferunt Eccle-
 sijs, quemadmodum hæc duo Hieremias docet, Cur-
 rebant, inquit, & non mittebam eos, id est, prædica-
 bant & ego non mandabam eis. Hæc duo diligen-
 ter obserua qui docturus es, nam tua interest & Ec-
 clesiarum te esse à Deo missum. Sic Petrus illa duo
 complectitur, Si quis loquitur, loquatur ut eloquia
 Dei: si quis ministrat, ministret tanquam ex uirtute
 quam suppeditat Deus. Ideo omnis plantatio quam
 non plantauit pater, eradicatur. Quæuis enim plan-
 tentur hæreses, & non nihil florent, tamen non fe-
 runt fructum. Sic doctrinæ humanæ florent quidē
 aliquandiu, & sæpe nocent Ecclesijs, sed non suc-
 cessum habent, sed tandem percunt & eradicantur,
 cum compleuerint dies suos.

Et Niniue erat ciuitas Dei triū
 dierum itinere.

I N I O N A M

Quare Niniuen uocat ciuitatem Dei, cum tamē
 ibi nec templum Dei, nec cultus, nec propheta fue-
 rint. Ego puto ideo appellari ciuitatem Dei, quod
 Deus tam clementer respicit hanc urbem, sollicitus
 pro ea ne pereat, mittēs ei proprium prophetam,
 ut seruetur. Ideo conijci potest hanc ciuitatem ali-
 quam cognitionem habuisse de Deo, uero conditore
 caeli & terrae. Et Deus sciuit fore ut suum prophe-
 tam audirent, uerbum Iona acciperent & resipisce-
 rent. Quemadmodum & scriptura de Naaman Sy-
 ro dicit, quod Deus per ipsum Syriæ misertus est,
 & Nabucadnezar Deus uocat seruum suum. Qui-
 bus omnibus ostendit se quoq; gentium Deum esse,
 & non tantum Iudeorum, & quomodo etiā in gen-
 tibus habeat suos. Quod autem in textu dicitur, Ni-
 niue erat ciuitas magna, itinere trium dierum, qui-
 dam intelligunt quoddam amplis & longis muris
 in gyrum cincta fuerit, ut trium dierum itineribus
 potuerit tota urbs circumiri, quibus non subscribo.
 Hec enim immanis uidetur magnitudo urbis & mi-
 nis fabulosa. Nam 13. aut 14. Mil. Germanicorum
 itineribus pateret longitudo murorum in gyru, &
 urbis longitudo et latitudo esset quinque aut sex Mil.
 Ideo sic intelligo, Niniuen urbem fuisse tam magnā
 & latā, ut uix triduo toto omnes eius plateae, iusta
 & usitata deambulatione, nō cursu, pertransiri po-
 tuerint.

tuerint. Nam sequitur quod Ionas unius diei itinere ingressus urbem, prædicauerit: quod puto esse tantam partem & tantum spacium totius Niniue urbis, quantum uno die sic deambulando confici posset. Hoc indicat etiã Heb. uocabulum Malzalach, quod significat eiusmodi transitum qualis fit in deambulationibus. Quemadmodum Moses Exod. 14. dicit, Dominum ea nocte transisse per Aegyptum, & percussisse omnia primogenita. Ille transitus, non cursu, non recta aut breuissima linea factus est, sed sedate, ut in deambulationibus. Quilibet hic amplectatur quod sibi probabitur.

Et prædicauit Ionas, & dixit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.

Itinere unius diei ingreditur Ionas urbem & concionatur. Quot autem dies transierit, antequam eam partem urbis & tantum spacium prædicando absoluerit, textus non exprimit. Summam autem concionis breuem hic, quasi uno fasce cõplexus est propheta, uidelicet, adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur. Ionas autem proculdubio non tantum his quatuor aut quinque uerbis usus est. Sed longiori oratione tractauit hoc thema, nepe causam exprimens propter quam ira Dei impenderet, quæ scele-

ra irritassent Deū, quæ uia sit ueræ pœnitentiæ. Sed breuiter hic ostendit potius quàm explicauit, quem admodum nos quoq; concionum summam solemus cõplecti, cum dicimus, Hodie prædicauit de Missa, de pœnitentiâ &c.

Et crediderūt Niniuitæ Deo,
& prædicauerunt ieiunium &c.

Equidem meros sanctos & pios homines puto fuisse in ciuitate Niniue, ut Ionas merito uocet eos ciuitatē Dei. Neq; ulla facile urbs reperietur in toto mundo, quæ huic possit hic conferri, etiam si scilicet etiam ciuitatem Hierusalem compares. Nam Ionas tantum unius diei itinere ingressus urbem prædicauit, non omnes eum adhuc audiuerūt, & tamen omnes conuertuntur. Ciuitatem Hierusalem non tot prophætæ, non tot apostoli, qui tanta contentione, tanto tempore, ibi & concionibus & miraculis hoc egerunt, ne Christus quidē ipse eò permouit, ut omnes conuerterentur, & merito diceretur de Niniuitis quòd Christus in Euangelio de Centurione, Non inueni tantam fidem in Israel. Nam tempore Ione, cum Niniue conuertitur, in primis Israel & Hierusalem plene erant impietatibus & Idololatrijs. Et ut maxime de Hierusalem tam insigne posset ostendi exemplum pœnitentiæ, quemadmodum tempore

re Dauid

re Dauidis, Salomonis, Ezechiae, Iosiae, satis egregia exempla pietatis extabant in populo, tamen non tam mirum esset in Israelitis, qui legem Dei, tot prophetas, tot egregios reges, tot principes et sacerdotes, et alios spiritualissimos viros habuerunt, qui Verbum Dei summo studio predicabant et docebant.

Ideo tempore Ioniae, Niniue excellentissima fuit urbs in mundo, nec habuit similem. Hunc locum prophetae solent Sophistae citare ad asserendam doctrinam operum. Hic uides, inquit, quod Deus respicit opera, quod Niniuitae per opera merentur gratiam, qui tamen gentiles et increduli erant, ergo liberum arbitrium bonis operibus potest se preparare ad gratiam etc. Hic respondeo, Eiusmodi calumnias Ionas pulchre praeuertit, cum antequam recenseat opera, laudet et commendat Niniuitarum fidem. Niniuitae, inquit Ionas, credebant Deo etc. Eiusmodi locos possunt transilire, et postea iactant nobis opera. Adhaec Ionas uocat Niniuen ciuitatem Dei. Esse autem ciuitatem Dei, credere Deo, et ex uiribus liberi arbitrij facere opera meritoria pugnant inter se. Ex fide igitur efficacia et operatione spiritus Dei fluunt haec opera, et propter fidem placet Deo talia opera. Nam per hos externos fructus, suam fidem et spiritum in corde, testati sunt Niniuitae, quod scilicet praedicatio Ioniae, non sine

IN IONAM

fructu fuerit. Quomodo autem Deo non placeret
 eorum opera, in quorum cordibus est spiritus et
 des, cum ne peccatum quidem eis, et immundicia,
 quæ reliqua manet amplius noceat aut imputetur.
 Obserua autem quòd quædam opera faciunt, quæ
 Deus non mandauit, ut ieiunant et saccos induunt.
 Quid enim moratur Deus saccum ciliciũ aut ieiunium?
 Deus tantum cordis iusticiam exigit, et uita
 te nouitat em. Neq; hoc exegit Deus per Ionã, sed
 tantum ut relinqueret uias suas malas: multi in sac
 cis et cilicijs circumierunt et ieiunarunt, qui ta
 men occultissimi hypocritæ et nebulones meri fue
 runt, ut monachi sub cucullis. Ideo et postea non
 saccos, non ieiunia laudat ac prædicat Ionas, sed
 conuerterent se à uijs suis malis. Eecerunt autem iux
 ta ueterem et traditum morem Patrum suorum,
 et regni, qui sic in sordidis uestibus et ieiunijs, et
 aliquot dierum inedia se humiliare consueuerunt.
 Idem dicendum est, quòd rex ipse tam magnus cum
 suis principibus sedet in cinere, tam stulta edicta
 promulgat, ut etiam bobus et reliquis iumentis iudicat
 ieiunium. Quis unquam audiuit tam absurda,
 iumentis ieiunium, aut publicum luctum iudici. An
 Deus moratur ieiunia iumentorũ? Respondeo, Tan
 ti sunt apud Deum ieiunia iumentorum et cilicia,
 quanti hominũ, et econtra. At quo sese non abijcit,
 quid nõ

quid non conatur cor contritum & uere contrita
 ta conscientia? Multo stultiora sepe uideas sic pau-
 factos facere tantum, ut undique ostendant se serio
 agnoscere peccatum, & si fieri posset, talis conuer-
 sus humiliatus peccator, lapidibus & lignis & om-
 nibus creaturis indiceret luctum, totusq; extillarēt
 lachrymis, & tamen putaret nondum satis se luge-
 re. Neq; facile quis uerbis aut cogitationibus affe-
 qui possit, cuiusmodi luctu & acerbitate uere pœ-
 nitens conscientia afficiatur, ea omnes creaturas
 sic affici putat, ut ipsa affecta est, ut non frustra Pa-
 ulus gemitum spiritus uocarit inenarrabilem: & Da-
 uid in Psalmo dicit, Rugiebam præ gemitu cordis
 mei, id est, singultu & rugitu maximo deplorabam
 peccatum meum. Quando nunc Deus uidet tam se-
 riam conuersionem & pœnitentiam, tunc ut alios
 gestus etiã stultos, genuflexionē, extensionem ma-
 nuum non reijcit, quæ aliàs sola sine fide & tam ar-
 denti gemitu nõ huius faceret. Ideo Ionas Niniuitæ
 rum tam ueram & seriam pœnitentiam suis uiuis
 adumbravit, imò expinxit coloribus, & ostendit
 quàm corda eorum accensa & inflammata fuerint.
 miro ardore melioris uitæ. Si nunc Sophistæ uolunt
 iactare opera, quasi mereantur aliquid coram Deo,
 bene attendant ad textum, ut etiam uehementissimū
 & ineffabilem gemitum cordis iactent, præ-

dicent, ex quo opera illa ieiunij & uestiū processerunt. Nam si tantum opera, sine hac uera pœnitentia respicias, ut fuerunt illa opera Monachorum, sacerdotum nostrorum, in primis quadragesima, & hebdomada passionis: nihilo meliora sunt ea opera, quàm si boui aut asino ieiunium indicam, & equum non phaleris, sed funibus tantum ornem, qua hypocristi citius irritaturus sis Deum quàm placaturus. Apagesis igitur cū istis miseris operibus, aut adde fidem, radicem & fontem omnium bonorum operum. Illum autem gemitum cordis non ipse indere tibi potes ex uiribus liberi arbitrij, sed est tantum opus spiritus sancti.

Adhæc uidemus hic Niniuitas non cōtentos esse his operibus ieiunij, cilicij &c. sed præcipere etiã ut unusquisq; relictis uijs suis malis, emēdet uitam. Hypocritæ ualde iactant opera, & negligunt hoc quod semper scriptura addit conuersionem ex corde, & sic paleas afferūt pro granis, & pro nucleis putamina, tantum ridentes Deum. Conuertantur primū serio, et agnoscant & sentiant peccatū suū, postea facile hæ rixæ per sese conquiescent. Nunc perpetuo rixantur de bonis operibus, & tamen nō cogitant, nec possunt facere opera bona, nihilominus perpetua loquacitate nobis obganniunt.

Induere sacco, est Hebraismus, & idem est quod
Latine

Latine sordidas uestes induere, seu incedere sine ornatu, pullatum in luctu esse. Sed non est ut hic tantum de saccis, & sordido panno somnies. Saccū induere, est lugere, ut Hieremias dicit, Induam cœlos sacco, id est, obscurabo, nubes inducam. Apo. ca. 6. dicit, Solem denigratum ut saccum. Eiusmodi Hebraismos aliās inuenies. Sic panem & aquam scriptura uocat uictum & potum. Item sedere in cinere, uocat humiliari, non elatum, non letum & erectum uolare, sed tristem incedere. Non quòd ad caminum, aut focum in cinere sederint, non quòd omnes isti Niniuitæ sordidis saccis induti fuerint, sed cum non sit tenuior uictus, quàm aqua & panis, nō uilior uestis quàm saccus, non abiectior locus quàm puluis & cinis. His figuris uerborum omnis tenuitas & uilitas ciborum, uestium & locorum significatur: sicut Esaias de Babylone dicit, Humiliare Babylon, humiliare, sede in cinere.

Quis scit si cōuertatur & ignoscat Deus &c.

Hic Rex loquitur, quasi dubitet & non credat, non certus sit Deum futurum propitium, quod tamen est contra naturam fidei, quā oportet esse certam. Respōdeo, Rex non dubitat, aliās non tam scario fuisset humiliatus. Qui enim dubitat, is non sic

I N I O N A M

inuocat Deum, nec tam serio poenitet. Verum sic so-
 let cor uere contritum, quod iam incipit credere, et
 adhuc aliquatenus luctetur cum desperatione, quae
 si nondum potitum uictoria, ideo tale cor loquitur
 quasi adhuc incertum sit. Et uerba regis hic quoque
 sonant, quasi nondum res in uado sit, sed adhuc lu-
 ctetur secum, et tamen scintilla est ibi fidei. Nam si
 prorsus nulla ibi fides esset, tunc non expectaret in
 tanto aestu tentationes. Ideo haec uerba magis indi-
 cant, ibi adesse fidem, quae adhuc timeat et luctetur,
 sed tamen bonitatem Dei ob oculos habeat, quem
 admodum dicit, Quis scit si Deus &c. quasi dice-
 ret, est adhuc aliqua ibi abscondita misericordia.
 Non est, ut hic tractare uelimus haec acumina qua-
 stionum et argumentorum, Quomodo Deus possit
 conuerti et poenitere, cum sit incommutabilis,
 quibus inanibus questionibus quidam hinc ualde se
 torquent, et ipsi sibi reddunt tales locos asperos et
 difficiles. Multo magis hic respiciamus potius ex-
 emplum hoc, quam egregia et magna fides in Ni-
 niuitis sit. Qui non tantum ad praedicationem Ioa-
 nae illico credunt fore, ut Niniue subuertatur, sed et
 audent sperare gratiam et misericordiam, hi qui nul-
 lam promissionem, sed tantum minas audiunt. Pri-
 mum per sese, id est, longe maximum, ad unius con-
 tempti hominis praedicationem potentissimum hinc

Monate

Monarcham, Regum regem, & totam hanc ciuitatem agnoscere peccatum suum, deinde tam ex animo Deum sic timentes, humiliari, ut ne cogitēt, nec obijciant Ionæ quare ipsis præ alijs urbibus & insulis gentium tantum impendeat malum. Quam sine fronte, quam per omnia secura fuerunt ad uerbum Loth Sodoma & Gomorrha, quam dura ceruicæ Pharao contra Moſen & Aaron, quam occæcator & indurato corde Hierusalem cōtra Apostolos & Christum, quam crudeliter seuijt, & in hunc diē seuit Roma cōtra uniuersum nomen Christianum, quantum sanguinis fudit. Quam inaudita tyrannide & crudelitate iam quoq; principes et Episcopi persequuntur Euangelium. Quid multas reliqui homines in toto mundo meri sceleratissimi peccatores, imò diaboli uideri possint præ his Niniuitis, quos angelos diceres. Secundo, & hoc maximum est, quod in tali angustia & tentatione non desperant, cum nullas habeant promissiones. Nam quo Verbo gratiæ usquàm inuitantur hi gentiles: tot prophetas, tot Apostolos, tot libros scripturæ sanctæ, tot quotidianas consolationes & conciones nos habemus, & adhuc Deo nō satis confidimus. Nostræ ampliſſimæ diuitiæ in Christo, & tanta uerbi diuini opulentia possent magnum mare dici, præ una guttula & stilla quam ipsi habent. Quid enim possunt hæ

bere Ethnici, quàm illā particulam diuini uerbi, scilicet legis naturæ, Deus est conditor cœli & terræ, & uerus Deus, id est, bonus & misericors est. Hac tantilla guttula pro nostro mari, hac scintilla pro nostra ingenti luce norunt sic fœlicissime & commodissime uti, ut non mirum si pudeat nos & pœniteat nostri, qui nostra incomparabili abundantia, & opibus amplissimis Verbi Dei uix aliqua ex parte tam commode utimur. Ideo & Christus ipse tantus doctor, Matth. 12. & Iudæis & nobis gentibus hos Niniuitas, qui nostrā ignauiam obiurgent, obicit. Surgent, inquit, Niniuitæ in generatione hac & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ prophætæ, & ecce plus quàm Iona hic. Addit ergo tanto nos excellentius quiddam habere Niniuitis, quàm Christus Iona est maior. Merito tam acriter obiurgamur, qui ne aliquam partem quidem assequimur eius ardoris, nos, qui tam multis promissionibus et minis excitari debebamus, ubi Niniuitæ sine ulla promissione, tantum ad committentis Ionæ uerbū crediderint. Sed quid facias, sic uiuitur, sic est uita: ubi non est copia diuini Verbi, ibi ardentissima est sitis Verbi: ubi abundantia, ibi stidium & contemptus.

Et uidit Deus opera eorum, &

conuert

conuersi sunt de uia sua mala &c.

Hic hic nunc palàm ebuccinantur opera. Quid hic afferemus? Hic scilicet hypocrite palàm triumphant, sed pedetentim tamen. Agite boni uiri, respicite textum, dicit quidem, Deus respexit opera eorum, id est, placebant Deo opera eorum: sed qualia erāt opera, ipse exponit, Conuertebātur à uijs suis malis. Eiusmodi opera facite & docete, & nō modo feremus ut laudetis hæc opera, sed & nos laudabimus ut egregios fructus fidei. Conuerti à uijs malis non tam leue opus est, nec tuarum uiriū, neq; completitur in se tantū saccos & ieiunia, sed ueram Dei cognitionem, fidem, id est, amorem Dei & proximi. Quando dicit Deus, Conuertimini à uijs malis, non exigit unum aut alterum opusculū, sed exigit totum hominem, ut sancti simus corpore & spiritu, noua creatura. Deus enim uult totū hominem, non curat dimidiata opera hæc, & mendicantia Elementa mundi, aut ulla externa.

CAP. III.

Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est &c.